

Dalbyö gård

Dalbyö ligger i Västerljungs socken, Södermanlands län. Gården kom i slakten Nordenskiölds ägo när den köptes av professorn och friherre Adolf Erik Nordenskiöld - en av världens mest berömda upptäcktsresande och polarforskare. Dalbyös mer kända historia börjar 1178 då det avskiljdes från Tullgarns kungsgård. Gården hette egentligen från början Dalby men den förste innehavaren, Erik Skjöldebrand döpte gården till Erikslund. I början av 1800-talet avstyckades en bit av Erikslunds kustremsa som fick namnet Dalbyö. Här i ett vackert omgivande parklandskap lät Erik Skjöldebrand uppföra ett två-våningshus med 11 rum, troligtvis med en lokal arkitekt vid namn Anders Sundström från Nyköping,

År 1881 kommer gården i Adolf Erik Nordenskiölds ägo. Adolf Erik bosatte sig där för att kunna ägna sig åt att bearbeta det rika material som han samlat under den kända expeditionen 1878-1880 som han just avslutat med fartyget "Vega" genom Nordostpassagen. Han gifte sig 1863 med friherrinnan Anna Maria Mannerheim, faster till Carl Gustaf Mannerheim, sedermera marskalk av Finland och president. Se boktipset nedan. Efter Adolf Eriks död 1901 bodde hans änka Anna Maria kvar på Dalbyö fram till sin död 1924.

Gården övertogs sedan av Adolf Eriks yngste son Erland som avled 1932 och hans hustru Olga Adelöw bodde kvar på Dalbyö fram till 1944, då gården såldes till en släkting Ragnar Winbladh. På ägor avstyckade från Dalbyö bor idag Carl Nordenskiöld och hans syster Harriet. Adolf Erik ligger begravnen på Västerljungs kyrkogård, i närheten av Dalbyö. Här vilar också hans båda söner; båda berömda upptäcktsresanden; Gustaf genom sin kartläggning av grottboningarna i Mesa Verde och Erland med Sydamerika som specialitet.

Från Hedvig Swedenborgs berättelser om Dalbyö, vet vi en hel del om det liv som levdes på gården när hon som ung flicka kom till Dalbyö för att hälsa på sin farbror Adolf och tant Anna. Så här skriver hon:

"Det är inte det rätt så anspråkslösa tvåvåningshuset som först fångar uppmärksamheten, när man kommer åkande upp på gårdsplanen. Det är jätte-eken med sina två drabanter, det mäktiga vårdträdet som hägnat så många generationer. Och när man ser vattnet skymta genom det mörka lövverket, är det som om glittret hängde på grenarna. Fast jag tror i alla fall att det var det gamla båthuset som imponerade mest på mig till att börja med. Tänk att ha ett hus för bara båtar med en bassäng som gott kunde rymma tre farkoster på en gång

Att somliga hem och gårdar har sin egen utpräglade karaktär; sin egen ton, doft och färg, vet vi ju. Dalbyö hade detta obestämda som charmerar och fångslar - en karaktär av exotiska träslag, främmande kryddor, hudar och en ton av l'ancien régime¹ som var sällsynt även på den tiden.

Tante Anna hade yviga kjolar, uppfästade med knipor som damer brukar ha när de skulle gå på bjudning. Hon kröntes av en besynnerlig hatt med en jättestor, gredelin rosett och vajande brätten som skydd mot den smula sol som kunde titta fram. På händerna hade hon tjocka handskar och en korg hängande på armen som innehöll en sekator, bast, ympvax och allt möjligt annat. Utstyrd på detta sätt kunde hon gå i timmar mellan rosenbuskar och fruktträd. Målmedveten och säker. I ladugård och hönshus var hon också som hemma hos sig.

Farbror Adolf brydde sig inte så värst om mycket om trädgården och djuren, där han strövade omkring i någon slags vida mjuka rockar av råsidan och linne, i högsta grad opressade slafsiga benkläder, en bucklig panamahatt och en pince-nez på en grov svart snodd som han aldrig förmådde manövrera - berömmade sin hustrus rosor, äpplen och för honom obegripliga höns och kalvar.

Måltiderna i allmänhet var kanske inte så värst livliga, var och en satt mest och tänkte på sitt, eller tänkte inte alls. När det var dåligt väder höll barn och ungdom helst till i övre trapprummet, handarbetade och spelade spel som bräde, domino och vingt-et-un. Tante Anna satt oftast på sin chaise-longue och läste tills hon försvann in till sitt sovrum. Till höger om övre trapprummet hade farbror Adolf sin dubblett. Två nästan alldeles lika rum, bara med den skillnaden att det stog en spartansk säng i det ena. Han hade ett skrivbord i vardera rummet med kartor, jordglober, böcker, elefantbetar, märkvärdiga stenar, mineraler och jag vet inte allt vad. Lite emellan kom farbror Adolf och tog sig en titt på oss och på sin fru. Man kände att han tyckte om att ha människor omkring sig, om han också aldrig hade så mycket att göra. Vi ungdomar upplevde den ena sommaren efter den andra, på vårt allas älskade Dalbyö. Tänk att få sitta där på klappbryggan om kvällarna, bli myggbiten och se återskenet av solnedgången spegla sig i det stilla vattnet".

Källor: Berättelser om Dalbyö av Gull Swedenborg och hennes styvmor Hedvig Swedenborg Sammanställning Louise Nordenskiöld 2008-11-03

¹Ancien régime, franska, "det gamla regeringssättet", betecknar det franska politiska och sociala samhällssystem som utvecklades under den franska monarkin från slutet av medeltiden men som försvann i och med revolutionen 1789.